Inspectie Justitie en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Ministerie van Justitie en Veiligheid
Staatssecretaris Rechtsbescherming
t.a.v. De heer dr. T.H.D. Struycken
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Inspectie Justitie en Veiligheid
Directie Beschermen, Straffen en Handhaving
Afd. Straffen

Hoge Nieuwstraat 8
2514 EL Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.inspectie-jenv.nl

Contactpersoon
contact@inspectie-jenv.nl

Onze referentie
6142466

Datum 4 februari 2025
Betreft Inzichten Inspectie Justitie en Veiligheid over non-discriminatie en gelijke behandeling in de jeugdbeschermingsketen

Geachte heer Struycken,

Het recht op gelijke behandeling en – daarmee samenhangend – het verbod op discriminatie zijn belangrijke pijlers van een democratische rechtsstaat. Zij vormen het fundament van de rechten van de mens. Niet voor niets zijn deze rechten opgenomen in Artikel 1 van de Nederlandse Grondwet.[1] Hierin ligt een dwingende opdracht voor de overheid om bij het stellen van regels of het nemen van beslissingen in concrete gevallen alleen ter zake doende en gerechtvaardigde verschillen mee te nemen. Toch ervaren mensen in Nederland discriminatie in allerlei domeinen, zoals onderwijs, werk en (jeugd)zorg. Zij ervaren dit op grond van verschillend – veelal overlappende – classificaties zoals migratieachtergrond, geslacht, religie of handicap.[2]

De Inspectie Justitie en Veiligheid (Inspectie JenV) stelt zich vanuit haar rol de opdracht om organisaties in de jeugdbeschermingsketen[3] (de organisaties) scherp te houden op het risico van discriminatie richting de gezinnen met wie zij werken, die vaak in kwetsbare posities verkeren. Zij sluit hierbij aan op al lopende initiatieven en onderzoeken.[4] Als stelselverantwoordelijke van de jeugdbeschermingsketen maakt u zich hard voor versterking van de rechtsbescherming van kwetsbare gezinnen die te maken krijgen met een kinderbeschermingsmaatregel.[5] De Inspectie JenV onderschrijft het belang hiervan en vraagt u hierbij waarborging van het recht op non-discriminatie en gelijke behandeling niet uit het oog te verliezen. Met deze brief deelt de Inspectie JenV haar verkregen inzichten. Deze inzichten vragen nadrukkelijk uw aandacht om blijvend zorg te dragen voor de waarborging van deze fundamentele rechten van kinderen en ouder in de jeugdbeschermingsketen. Door haar inzichten te delen wil de Inspectie JenV u en de organisaties in de jeugdbeschermingsketen wijzen op

[1] Deze rechten staan ook in de Universele Declaratie van de Rechten van de Mens in Artikelen 1 en 2.
[2] Zie onder meer Aard, omvang en oorzaken van discriminatie en racisme in Nederland: eerste inzichten en vervolg, Staatscommissie tegen Discriminatie en Racisme, december 2023; Gediscrimineerd gevoeld?, Centraal Bureau voor de Statistiek, juli 2022; Ervaren discriminatie in Nederland II, Sociaal en Cultureel Planbureau, april 2020.
[3] De jeugdbeschermingsketen wordt in deze brief gedefinieerd als uitvoeringsorganisaties die een rol spelen bij de voorbereiding, de advisering en de uitvoering van een kinderbeschermingsmaatregel, te weten gemeenten, jeugdhulpaanbieders, Veilig Thuis, Raad voor de Kinderbescherming, kinderrechters en Gecertificeerde Instellingen.
[4] Zie onder meer het onderzoek door Verwey-Jonker Instituut bij Raad voor de Kinderbescherming naar mogelijke ongelijke behandeling, contouren wetsvoorstel ter versterking van de rechtsbescherming van kwetsbare gezinnen in de jeugdbeschermingsketen, november 2024 en In search we trust.
[5] Zie Contouren wetsvoorstel ter versterking van de rechtsbescherming van kwetsbare gezinnen in de jeugdbeschermingsketen, november 2024 en internetconsultatie Wet versterking rechtsbescherming in de jeugdbescherming, december 2024.

Inspectie Justitie en Veiligheid
Directie Beschermen, Straffen en Handhaving
Afd. Straffen

Datum
4 februari 2025

Onze referentie
6142466

het mogelijk ongewenste effect hiervan richting gezinnen zodat u – waar nodig - passende maatregelen kunt treffen.

Aanleiding

Het falende overheidsoptreden in de kinderopvangtoeslagenaffaire is een recent voorbeeld van hoe institutioneel racisme diepe sporen heeft achtergelaten in het leven van ouders en kinderen.[6] In 2022 en 2023 onderzocht de Inspectie JenV hoe de jeugdbescherming omging met gezinnen die gedupeerd waren door de kinderopvangtoeslagaffaire.[7] In het kwantitatieve deelonderzoek werd een groep gedupeerde gezinnen vergeleken met een groep niet-gedupeerde gezinnen met vergelijkbare kenmerken en sociaaleconomische omstandigheden.[8] De Inspectie JenV concludeerde op basis van het kwantitatieve deelonderzoek onder meer dat aanvragers van kinderopvangtoeslag met een niet-Nederlandse herkomst tot bijna negen keer meer kans hadden om gedupeerd te raken door de kinderopvangtoeslagaffaire dan aanvragers met Nederland als herkomstland.[9] De indringende conclusies van dit deelonderzoek vormden voor de Inspectie JenV aanleiding om in haar verdiepende en verklarende vervolgonderzoek ook het onderwerp non-discriminatie en gelijke behandeling te betrekken.

De Inspectie JenV onderzocht in haar vervolgonderzoek bij twintig gedupeerde gezinnen waarom zij te maken kregen met een kinderbeschermingsmaatregel. De Inspectie JenV bracht in kaart welke factoren hierin een rol speelden en hoe het proces dat leidde tot een kinderbeschermingsmaatregel voor deze gezinnen is verlopen. De Inspectie JenV vond in dit vervolgonderzoek bij deze twintig onderzochte gezinnen geen aanwijzingen dat het hebben van een migratieachtergrond heeft meegewogen in het proces dat leidde tot een kinderbeschermingsmaatregel.[10] Met het betrekken van het onderwerp non-discriminatie en gelijke behandeling in dit onderzoek, haalde de Inspectie JenV wel algemene inzichten op over zowel waarborgen om discriminatie te voorkomen als risico's voor het recht op non-discriminatie en gelijke behandeling in de jeugdbeschermingsketen.

In deze brief geeft de Inspectie JenV opvolging aan haar toezegging hierover te publiceren en deelt zij haar inzichten. De Inspectie JenV verkreeg deze inzichten op basis van de eerdere gesprekken die zij voerde met ouders, kinderen en medewerkers van de organisaties in de jeugdbeschermingsketen in het kader van haar rapport Het kind van de rekening. Zij voerde ook gezamenlijke groepsinterviews met medewerkers van de verschillende organisaties in de jeugdbeschermingsketen en sprak met inhoudelijk specialisten. De Inspectie JenV voerde ook een literatuuronderzoek uit waarbij zij oude en actuele protocollen en

[6] Zie Ongekend Onrecht, Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag, december 2020.
[7] Zie Bevindingen onderzoek naar kinderopvangtoeslagenaffaire en jeugdbescherming, Inspectie Justitie en Veiligheid, november 2022 en Het kind van de rekening, Inspectie Justitie en Veiligheid, september 2023.
[8] In het kader van aanvullende statistische dienstverlening voerde het Centraal Bureau voor de Statistiek de kwantitatieve analyse uit. Zie Jeugdbescherming en de toeslagenaffaire, Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022.
[9] De Inspectie Justitie en Veiligheid heeft door het Centraal Bureau voor de Statistiek cijfermatig in kaart laten brengen of gedupeerde gezinnen vaker of minder vaak dan andere gezinnen (en dus disproportioneel) te maken kregen met jeugdbescherming. Zie Bevindingen onderzoek naar kinderopvangtoeslagenaffaire en jeugdbescherming, Inspectie Justitie en Veiligheid, november 2022.
[10] Zie Het kind van de rekening, Inspectie Justitie en Veiligheid, september 2023.

Inspectie Justitie en Veiligheid
Directie Beschermen, Straffen en Handhaving
Afd. Straffen

Datum
4 februari 2025

Onze referentie
6142466

richtlijnen, rapporten, (wetenschappelijke) literatuur en wet- en regelgeving over het thema non-discriminatie en gelijke behandeling bestudeerde.[11] Op basis van alle verzamelde data met betrekking tot non-discriminatie en gelijke behandeling van destijds – interviews en literatuuronderzoek – voerde zij een data-analyse uit. Op basis van deze analyse komt de Inspectie JenV tot onderstaande inzichten.

Hieronder volgt eerst het juridisch kader van de verschillende mensen- en kinderrechten. Vervolgens zet de Inspectie JenV haar inzichten uiteen die van belang zijn voor alle organisaties binnen de jeugdbeschermingsketen. Het gaat hierbij om gemeenten, jeugdhulpaanbieders, Veilig Thuis, Raad voor de Kinderbescherming, kinderrechters en de Gecertificeerde Instellingen.[12]

Samenspel van verschillende mensen- en kinderrechten
De Nederlandse overheid heeft het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind ondertekend.[13] Hiermee is de overheid verplicht om ervoor te zorgen dat het belang van het kind bij alle overheidsbesluiten en maatregelen die kinderen aangaan een eerste overweging is.[14] Ook moet de overheid respecteren dat de primaire verantwoordelijkheid voor de opvoeding bij de ouder(s)[15] ligt en moet zij – als dat nodig is – passende bijstand verlenen en de ontwikkeling van instellingen, voorzieningen en diensten voor kinderzorg waarborgen.[16] Tenslotte moet de overheid kinderen beschermen tegen alle vormen van geweld, mishandeling en verwaarlozing.[17]

Kinderbeschermingsmaatregelen als een ondertoezichtstelling (OTS)[18] met of zonder uithuisplaatsing (UHP)[19] en een gezagsbeëindigende maatregel[20] zijn ingrijpende instrumenten die invulling geven aan de verplichting om kinderen te beschermen tegen geweld, mishandeling en verwaarlozing. Hoewel medewerkers in de jeugdbeschermingsketen – van Veilig Thuis medewerker tot kinderrechter – ingewikkelde keuzes maken in het belang van het kind, maken deze maatregelen wel een ernstige inbreuk op het fundamentele recht op een ongestoord privé-, familie- en gezinsleven van zowel ouder(s) als kinderen.[21] De overheid heeft bij

[11] De Inspectie voerde in haar kwalitatieve vervolgonderzoek een literatuuronderzoek en casusonderzoek uit bij twintig casussen. Voor het casusonderzoek is dossieronderzoek uitgevoerd. Daarnaast voerde de Inspectie interviews met 23 ouders, drie kinderen en 64 medewerkers in de jeugdbeschermingsketen. Ook hield de Inspectie drie groepsinterviews met medewerkers in de jeugdbeschermingsketen, drie interviews met beleidsmakers van Veilig Thuis, Raad voor de Kinderbescherming en Gecertificeerde Instelling, interviews met drie kinderrechters en interviews met veertien inhoudelijk specialisten. Zie voor een uitgebreide beschrijving van de data-verzameling het inspectierapport Het kind van de rekening, Inspectie Justitie en Veiligheid, september 2023.
[12] De focus ligt op de werkwijze en omgang van medewerkers in de jeugdbeschermingsketen met gezinnen in relatie tot non-discriminatie en gelijke behandeling. Buiten de afbakening van dit onderzoek valt discriminatie tussen medewerkers onderling (arbeidsdiscriminatie).
[13] Zie het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (IVRK), artikel 4. Hiermee rust op de overheid de verplichting om alle passende wettelijke, bestuurlijke en andere maatregelen te nemen op economische, sociale en culturele rechten en om de verdragsbepalingen te verwezenlijken en te waarborgen.
[14] Zie het IVRK, artikel 3.
[15] Ouders of andere wettelijke verantwoordelijken. Als de Inspectie over ouder(s) spreekt, bedoelt zij ouder(s) of andere wettelijke verantwoordelijken.
[16] Zie het IVRK, artikel 5 en 18.
[17] Zie het IVRK, artikel 19 lid 1. Onder deze maatregelen vallen ook procedures voor opsporing en onderzoek van potentiële gevallen van kindermishandeling. Zie ook IVRK, artikel 19 lid 2.
[18] Zie het Burgerlijk Wetboek, artikel 1:255 en verder.
[19] Zie het Burgerlijk Wetboek artikel 1: 265a en verder.
[20] Zie het Burgerlijk Wetboek, artikel 1: 266 en verder.
[21] Zie het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM), artikel 6.

deze procedures, waarbij het belang van het kind een eerste overweging is, de verplichting om zorg te dragen voor een eerlijk proces voor de ouder(s) en het kind.[22]

Daarnaast heeft de overheid ook de plicht om de rechten van het kind en de ouder(s) te eerbiedigen en te waarborgen zonder discriminatie van welke aard – zoals ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale etnische of maatschappelijke afkomst, welstand, handicap – ook.[23] Dit betekent in de praktijk dat medewerkers in de jeugdbeschermingsketen gelijke gevallen gelijk moeten behandelen, maar ook dat ze ongelijke gevallen juist verschillend moeten behandelen naar de mate waarin zij van elkaar verschillen.

Het recht op non-discriminatie en gelijke behandeling is geen passieve verplichting van de overheid, maar vereist passende en proactieve maatregelen van alle organisaties om wezenlijke gelijkheid te garanderen. Waarborgen voor gelijke behandeling en om discriminatie te voorkomen zijn hierom dan ook noodzaak, vanaf het eerste contact van een gezin met een gemeentelijk (wijk)team of Veilig Thuis én gedurende het vervolg in de jeugdbeschermingsketen.

Inzichten
De Inspectie JenV ziet dat alle organisaties het belang onderstrepen van gelijke behandeling van de gezinnen met wie zij werken en het voorkomen van discriminatie. In haar gesprekken met ouders, kinderen en medewerkers in de jeugdbeschermingsketen haalde de Inspectie JenV hierover verschillende goede praktijkvoorbeelden en initiatieven op, zoals de inzet van morele beraden en themabijeenkomsten waarin kennis, ervaringen en dilemma's tussen medewerkers worden uitgewisseld. Ook ziet zij dat de medewerkers van de organisaties zich bewust zijn van het belang van het zorgvuldig scheiden van feiten en meningen bij verslagen, meldingen, rapportages en plannen.

Tegelijkertijd ziet de Inspectie JenV wel aandachtspunten voor alle organisaties in de jeugdbeschermingsketen om blijvend zorg te dragen voor waarborging van deze fundamentele rechten van kinderen en ouders. De Inspectie JenV komt tot de volgende aandachtspunten:

1. Het thema non-discriminatie en gelijke behandeling is nog niet structureel ingebed in de organisaties in de jeugdbeschermingsketen;
2. Het aanbod van cultuur-sensitieve hulp sluit niet altijd voldoende aan op de behoefte van gezinnen met een migratieachtergrond;
3. Vooroordelen en stigma's over een gezin blijven bestaan in de jeugdbeschermingsketen;
4. Schriftelijke communicatie over het proces en de besluitvorming in de jeugdbeschermingsketen is niet altijd toegankelijk geschreven;
5. Richtlijnen, protocollen en instrumenten in de jeugdbeschermingsketen werken mogelijk nadelig uit voor bepaalde groepen;
6. Gezinnen ervaren mogelijk een drempel om eventuele discriminatie aan te kaarten.

[22] Zie het EVRM, artikel 6 en artikel 8.
[23] Zie de Grondwet, artikel 1, het EVRM, artikel 14, de Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, artikel 21 en het IVRK, artikel 2.

Inspectie Justitie en Veiligheid
Directie Beschermen, Straffen en Handhaving
Afd. Straffen

Datum
4 februari 2025

Onze referentie
6142466

Hieronder licht de Inspectie JenV haar inzichten nader toe.

1. *Het thema non-discriminatie en gelijke behandeling is nog niet structureel ingebed in de organisaties in de jeugdbeschermingsketen*

Voldoende kennis over en begrip van non-discriminatie en gelijke behandeling en voldoende diversiteit in het personeelsbestand zijn randvoorwaarden om ongelijkheid voor gezinnen te voorkomen. Zelfs bij een bewuste houding van medewerkers ten opzichte van non-discriminatie en een organisatiecultuur die zich inzet om discriminatie te voorkomen, kunnen onbewuste vooroordelen en blinde vlekken aanwezig zijn.

De Inspectie JenV constateert dat het thema van non-discriminatie en gelijke behandeling nog geen expliciete en permanente plek heeft in de organisaties in de jeugdbeschermingsketen. Zo ontbreekt het veelal aan gericht beleid hiervoor. De organisaties in de jeugdbeschermingsketen hebben geen specifieke instructie of richtlijn voor medewerkers hoe (indirecte) discriminatie te voorkomen en hoe om te gaan met ouders die wel discriminatie ervaren. Hierdoor missen medewerkers concrete handvatten hoe te handelen bij signalen van discriminatie. Daarbij zijn scholing en verdieping voor medewerkers vaak eenmalig en/of vrijblijvend. De verantwoordelijkheid om zich te laten (bij)scholen op deze thema's ligt veelal bij de medewerkers zelf. Bovendien is de scholing en training inhoudelijk beperkt tot afkomst en cultuur, terwijl het ook zou moeten gaan over bijvoorbeeld gender. Tot slot is de beperkte diversiteit van het personeelsbestand van de organisaties een kwetsbaarheid in het kader van discriminatie. Verschillende medewerkers vertellen dat hun team en/of organisatie nog onvoldoende een afspiegeling is van de maatschappij. Hierbij is diversiteit niet beperkt tot culturele afkomst, ook bijvoorbeeld ervaringsdeskundigheid wordt beschouwd als een meerwaarde. De organisaties erkennen het belang van diversiteit en zetten hier ook op in. Tegelijkertijd maakt de krappe arbeidsmarkt dat het lastig is om voldoende toegerust personeel te vinden, aldus de organisaties.

2. *Het aanbod van cultuur-sensitieve hulp sluit niet altijd voldoende aan op de behoefte van gezinnen met een migratieachtergrond*

Cultuur-sensitieve hulp is van belang om aansluiting te vinden bij de leefwereld en hulpbehoefte van het kind en de ouder(s).[24] De Nederlandse opvatting over de opvoeding en wat goed of slecht is voor de ontwikkeling van een kind kan (deels) verschillen met opvattingen uit andere culturen.[25] De Jeugdwet verplicht gemeenten tot het bieden van passende jeugdhulp bij opgroei- en opvoedproblemen, psychische problemen en stoornissen.[26] Hierbij dienen gemeenten – zo ook bij de inkoop van (jeugd)hulp – redelijkerwijs rekening te houden met de behoeften en persoonskenmerken, geloofs- of levensovertuiging en de culturele achtergrond van zowel het kind als diens ouder(s).[27] Als gezinnen

[24] Cultureel-sensitieve hulp houdt rekening met de culturele achtergrond en gewoonten van een gezin. Dit vraagt van een (jeugd)hulpaanbieder om onder andere bewustzijn van zijn of haar eigen referentiekader.
[25] Zie Opvoeden in niet-westerse migrantengezinnen, Sociaal Cultureel Planbureau, september 2015.
[26] Zie de Jeugdwet, artikel 2.3, lid 1.
[27] Zie de Jeugdwet, artikel 2.3, lid 4 en IVRK, artikel 18 en General Comment 7. Dit betekent dat gemeenten verplicht zijn om bij de inkoop van jeugdhulp te zorgen dat het totaalaanbod ook bestaat uit aanbieders die kennis, ervaring en expertise hebben van specifieke geloofs- of levensovertuiging of culturele achtergrond, zie ook de Memorie van Toelichting bij de Jeugdwet, pagina 142 en IVRK, artikel

Inspectie Justitie en Veiligheid
Directie Beschermen, Straffen en Handhaving
Afd. Straffen

Datum
4 februari 2025

Onze referentie
6142466

lang moeten wachten op passende – in dit geval cultuur-sensitieve – hulp of deze hulp helemaal niet beschikbaar is, kan dit zorgen voor ongelijkheid. Hierdoor kan bijvoorbeeld het beeld ontstaan dat een ouder niet meewerkt aan hulp. Dit kan als gevolg hebben dat een gedwongen kinderbeschermingsmaatregel eerder in beeld komt of een maatregel langer kan duren aangezien het niet meewerken een criterium is voor eventuele opschaling van vrijwillig kader naar een gedwongen kader.[28]

De Inspectie JenV ziet dat het aanbod van beschikbare cultureel-sensitieve hulp in de onderzochte gevallen beperkt en niet altijd passend is voor gezinnen met een migratieachtergrond. Cultuuraspecten kunnen een rol spelen in het handelen van medewerkers in de jeugdbeschermingsketen richting gezinnen met een niet-Westerse migratieachtergrond. Een corrigerende tik is een voorbeeld dat vaak werd genoemd in de gesprekken met medewerkers. Er zijn culturen waarin het soms geaccepteerd is om een corrigerende tik te geven aan een kind, terwijl dit bij wet verboden is in Nederland.[29] Verschillende ouders vertellen dat het lastig is om adviezen te accepteren die niet aansluiten bij hun eigen (culturele) opvattingen. Daarnaast vertellen verschillende ouders dat zij hebben ervaren dat organisaties in de jeugdbeschermingsketen weinig tijd en aandacht hadden voor het leren kennen en begrijpen van hun cultuur. De ouders geven aan dat ze niet de kans kregen om te laten zien wat hun opvoedstijl is en hoe die verbonden is met hun cultuur. Medewerkers in de jeugdbeschermingsketen vertellen omgekeerd soms moeite te ervaren in het vinden van aansluiting met een gezin van niet-Nederlandse afkomst omdat in sommige culturen bemoeienis vanuit een instantie niet gewoon is. Ook speelt schaamte van ouders in sommige culturen een grotere rol wat de samenwerking met een gezin bemoeilijkt.

3. Vooroordelen en stigma's over een gezin blijven bestaan in de jeugdbeschermingsketen

De organisaties in de jeugdbeschermingsketen staan voor ingewikkelde keuzes die ingrijpend (kunnen) zijn voor ouders en kinderen. Daarom is het van belang dat alle organisaties alert zijn op transparante en navolgbare besluiten, bijvoorbeeld door het scheiden van feiten en meningen en de toepassing van hoor- en wederhoor.[30] Doordat de organisaties in de jeugdbeschermingsketen op elkaars werk voortborduren, kunnen opgeschreven vooroordelen of stigma's over een gezin in de dossiers overgaan en zo blijven bestaan. Dit kan zorgen voor ongelijkheid als deze vooroordelen of stigma's worden meegewogen in het proces naar een kinderbeschermingsmaatregel.

De Inspectie JenV heeft gezien dat stigma's of vooroordelen over een gezin blijven bestaan in de jeugdbeschermingsketen. Zowel ouders als medewerkers vertellen dat bepaalde gezinnen mogelijk eerder of vaker worden onderworpen aan controle. Dit kan ertoe bijdragen dat sneller en/of vaker over deze gezinnen wordt

18. Daarbij dienen ouders daar waar mogelijk keuzevrijheid te hebben ten aanzien van de in te zetten jeugdhulp, conform de Jeugdwet, artikel 2.3, lid 5.
[28] Zie het Burgerlijk Wetboek, artikel 1:255 en verder. Zie ook Kinderen en ouders met recht goed beschermd, Adviescommissie Rechtsbescherming en Rechtsstatelijkheid, januari 2024.
[29] Zie IVRK, artikel 19 en het Burgerlijk Wetboek, artikel 1:247, lid 2.
[30] Zie ook Kinderen en ouders met recht goed beschermd, Adviescommissie Rechtsbescherming en Rechtsstatelijkheid, januari 2024 en Kwaliteit van feitenonderzoek rond de aanvraag van machtigingen voor uithuisplaatsingen, Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd, juni 2022.

gemeld bij de instanties. Medewerkers vertellen dat dit gedeeltelijk voortkomt uit vooroordelen en stigma's over bijvoorbeeld de wijk waar een gezin woont, de sociale klasse waartoe zij behoort, een licht verstandelijke beperking (LVB) van een ouder of armoede. Meerdere ouders geven aan dat een opgeschreven vooroordeel over hen vervolgens in de hele keten terugkomt en lastig te weerleggen of te controleren is. Met andere woorden, het geschetste beeld blijft bestaan en achtervolgt ouders in contacten met verschillende organisaties in de jeugdbeschermingsketen. Omgekeerd kunnen eerdere ervaringen van ouders impact hebben op de samenwerking tussen het gezin en de jeugdbeschermingsketen. Medewerkers vertellen dat als ouders eerder ervaring hebben gehad met discriminatie, zij verwachten dat de jeugdbescherming ook op een bepaalde manier met hen om zal gaan. 'Als je dit gevoel niet serieus neemt sta je 1-0 achter', aldus de medewerkers. Ouders vertellen dat een discriminatoire ervaring ook raakt aan een breder gevoel van zich niet gehoord, begrepen of gezien voelen en daarmee bijdraagt aan wantrouwen naar overheidsinstanties. De Inspectie JenV heeft in dit onderzoek niet kunnen vaststellen of er eerder wordt gemeld bij bepaalde groepen gezinnen of dat stigma's of vooroordelen als factor hebben meegewogen in het proces dat leidde tot een kinderbeschermingsmaatregel.

4. *Schriftelijke communicatie over het proces en de besluitvorming in de jeugdbeschermingsketen is niet altijd toegankelijk geschreven*

Het systeem van jeugdbescherming is erg juridisch en complex. Het niet beschikken over volledige informatie en/of het niet begrijpen van het proces kan leiden tot ongelijkheid. Dit kan bij ouders het wantrouwen vergroten en de bereidheid om mee te (willen of kunnen) werken verkleinen. Bovendien kan het niet begrijpen van het proces ervoor zorgen dat het perspectief van het gezin onvoldoende tot uiting komt, terwijl dit perspectief meeweegt in het besluit welke hulp, interventie of maatregel passend is in een gezin.

De Inspectie JenV constateert dat schriftelijke communicatie van de organisaties over het proces en de besluitvorming in de jeugdbeschermingsketen voor een gezin niet altijd toegankelijk is geschreven. Documenten als raadsrapporten, gespreksverslagen, hulpverleningsplannen of gerechtelijke oordelen bevatten vaak juridische en/of hulpverleningstaal die voor ouders niet altijd begrijpelijk is. Voor ouders die de Nederlandse taal niet of onvoldoende beheersen, laaggeletterd zijn of een licht verstandelijke beperking hebben, ligt een extra hoge drempel om de schriftelijke communicatie te begrijpen.[31] Daarbij gaan medewerkers van de organisaties in de jeugdbeschermingsketen verschillend om met het vertalen van stukken of het hanteren van een langere reactietijd als een ouder de Nederlandse taal onvoldoende machtig is. Zo wordt in specifieke gevallen een langere reactietermijn gehanteerd zodat een gezin voldoende tijd heeft om zelf een vertaling te organiseren. Ook wordt incidenteel door sommige medewerkers een brief of gedeelte van een rapport of plan in het Engels vertaald voor ouders.

[31] Zie ook de Monitor VN-verdrag handicap 2024, College voor de Rechten van de Mens, december 2024.

Inspectie Justitie en Veiligheid
Directie Beschermen, Straffen en Handhaving
Afd. Straffen

Datum
4 februari 2025

Onze referentie
6142466

5. Richtlijnen, protocollen en instrumenten in de jeugdbeschermingsketen werken mogelijk nadelig uit voor bepaalde groepen

Richtlijnen, instructies of werkwijzen kunnen mogelijk een disproportioneel nadelig effect hebben op specifieke groepen gezinnen in vergelijking met andere gezinnen. Dit kan leiden tot (indirecte) discriminatie. Het is van belang dat de organisaties zich hiervan bewust zijn. Bijzondere risico's kunnen ontstaan wanneer algoritmische profilering wordt gebruik om de waarschijnlijkheid van onveiligheid van een kind te bepalen.

De Inspectie JenV ziet dat de medewerkers in de jeugdbeschermingsketen ervan uitgaan dat instrumenten die de veiligheid en risico's inschatten voor kinderen of richtlijnen objectief zijn en voor ieder gezin gelijk werken. Terwijl het gebruik van ogenschijnlijk neutrale criteria of voorwaarden in risicoprofielen, zoals laaggeletterdheid, eenoudergezin, inkomen of huisvesting – onbedoeld – een discriminerend effect kunnen hebben.[32] Dit vraagt bewustwording vanuit de organisaties en zorgvuldig en eenduidig gebruik van richtlijnen, instructies en werkwijzen. Dit is van belang omdat uit de gesprekken met de medewerkers naar voren is gekomen dat bijvoorbeeld de uitkomst van instrumenten die de veiligheid en risico's inschatten voor kinderen zwaar weegt in hun professioneel oordeel. Daarbij is heldere instructie voor medewerkers van belang hoe strikt een protocol of richtlijn te hanteren in de praktijk. Een voorbeeld is de richtlijn 'goed genoeg opvoederschap'. Deze richtlijn is bedoeld als ondersteuning voor medewerkers bij de beslissing over de best passende hulp voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen.[33] Hierin staan echter voorwaarden die niet voor iedereen haalbaar zijn, zoals 'het hebben van een veilige fysiek wijdere omgeving', 'het hebben van een sociaal netwerk' of 'het stimuleren van persoonlijkheid en talenten door sport en muziek'.

6. Gezinnen ervaren mogelijk een drempel om eventuele discriminatie aan te kaarten

Het ervaren van discriminatie voedt wantrouwen, wat kan leiden tot terugtrekking uit de samenleving.[34] Daarom is het van belang dat de medewerkers van de organisaties in de jeugdbeschermingsketen bewust zijn van hun handelen en signalen van mogelijke ervaringen met discriminatie (h)erkennen. Ook moeten gezinnen op laagdrempelige wijze hiervan melding kunnen maken.

De Inspectie JenV ziet dat ouders mogelijk een drempel ervaren om eventuele discriminatie in de jeugdbeschermingsketen aan te kaarten. De gesproken medewerkers zetten in op een samenwerkingsrelatie en willen ouders zien als gelijkwaardige gesprekspartner. Onvermijdelijk blijft – als gevolg van hun wettelijke bevoegdheden richting een gezin – sprake van een ongelijke machtsverhouding tussen een medewerker in de jeugdbeschermingsketen en het gezin. Dit kan voor ouders een drempel betekenen om discriminatie aan te kaarten. Daarbij ziet de Inspectie JenV dat het onderwerp discriminatie en/of signalen hiervan niet altijd goed worden herkend door medewerkers.

[32] Zie Beslisboom discriminatie door risicoprofielen, College voor de Rechten van de Mens, februari 2022.
[33] Zie hoofdstuk 4 *'Goed genoeg' opvoederschap* van de Richtlijn Gezinnen met meervoudige en complexe problemen, Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming, januari 2024.
[34] Zie Ervaren discriminatie in Nederland II, Sociaal en Cultureel Planbureau, april 2020.

Inspectie Justitie en Veiligheid
Directie Beschermen, Straffen en Handhaving
Afd. Straffen

Datum
4 februari 2025

Onze referentie
6142466

Afsluiting

De overheid – en daarmee de jeugdbeschermingsketen – heeft de plicht om te zorgen voor waarborgen om gelijke behandeling van gezinnen te garanderen en om discriminatie te voorkomen.[35] Dit is van belang vanaf het eerste contact van een gezin met een gemeentelijk (wijk)team of Veilig Thuis én gedurende het vervolg in de jeugdbeschermingsketen.

De Inspectie JenV ziet op basis van de gesprekken met ouders, kinderen en medewerkers in de jeugdbeschermingsketen dat de organisaties de urgentie hiervan onderstrepen. Zij zijn zich bewust van het groeiend wantrouwen van burgers richting de overheid en de opgave die dit met zich meebrengt. Tegelijkertijd haalt de Inspectie JenV wel inzichten op die nadrukkelijke aandacht vragen van u – als stelselverantwoordelijke – en van alle organisaties in de jeugdbeschermingsketen om blijvend zorg te dragen voor waarborging van deze fundamentele rechten van kinderen en ouders. Deze inzichten leggen zes kwetsbaarheden binnen de jeugdbescherming bloot die mogelijk een ongewenst effect hebben richting de gezinnen, die al vaak in kwetsbare posities verkeren.

De Inspectie JenV vraagt u – samen met de organisaties – alles in het werk te stellen om discriminatie in de jeugdbeschermingsketen op welke grond dan ook te voorkomen. Dit vraagt bewustwording, stevige omarming van de urgentie en blijvende vasthoudendheid om wezenlijke gelijkheid voor ieder gezin te garanderen. Hiervoor is voldoende kennis over en begrip van non-discriminatie en gelijke behandeling binnen alle organisaties essentieel. Daarnaast is periodieke monitoring van het eigen handelen, de eigen systemen en werkwijzen van de organisaties met betrekking tot discriminatie nodig. Tot slot geven de inzichten van de Inspectie JenV aanleiding tot verder verdiepend (wetenschappelijk) onderzoek door de verschillende organisaties naar risico's op discriminatie in het eigen handelen.

De Inspectie JenV ziet dat u zich inzet voor versterking van de rechtsbescherming van kwetsbare gezinnen die te maken krijgen met jeugdbescherming.[36] Het recht op gelijke behandeling en het daarmee samenhangende verbod op discriminatie is hiermee onlosmakelijk verbonden. Daarom vraagt de Inspectie JenV u om – met alle organisaties én in samenspraak met gezinnen – te komen tot passende maatregelen om wezenlijke gelijkheid voor ieder gezin te garanderen.

Hoogachtend,

P.A. Spijkerman
Waarnemend inspecteur-generaal Inspectie Justitie en Veiligheid

[35] Zie de Grondwet, artikel 1, het EVRM, artikel 14, het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, artikel 21 en het IVRK, artikel 2.
[36] Zie Contouren wetsvoorstel ter versterking van de rechtsbescherming van kwetsbare gezinnen in de jeugdbeschermingsketen, november 2024 en internetconsultatie Wet versterking rechtsbescherming in de jeugdbescherming, december 2024.